

Biuletyn Biura
ds. Osób Niepełnosprawnych
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Nr 1/2010

Kraków 2010

Praca zbiorowa pod redakcją zespołu w składzie

Ireneusz Bialek

Dagmara Nowak-Adamczyk

Redakcja i korekta

Marta Lupa

Skład i łamanie

Marta Lupa

Projekt okładki

Przemysław Stachyra

Zdjęcia z konferencji wykorzystane w biuletynie

Jerzy Sawicz

Wydawca

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego

ul. Retoryka 1/210, 31-108 Kraków

tel.: 12 424 29 50, fax: 12 424 29 52

bon@uj.edu.pl

www.bon.uj.edu.pl

www.DareProject.eu

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Leonardo da Vinci

Projekt jest realizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko autora i Komisja Europejska ani Narodowa Agencja nie ponoszą odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną oraz za sposób wykorzystania zawartych w niej informacji.

Spis treści

Wprowadzenie	5
Rozdział 1. Wsparcie studentów niepełnosprawnych na Uniwersytecie Jagiellońskim.....	9
Rozdział 2. Projekty międzynarodowe i badawcze	15
I. Czym jest projekt DARE	16
II. Program wsparcia adaptacyjnego dla studentów UJ chorujących psychicznie.....	20
Rozdział 3. Konferencja „Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwania dla edukacji”, Aula Główna w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, 22–23 października 2009 roku	22
Rozdział 4. Referat programowy Prof. Willega Aastrupa wygłoszony podczas konferencji „Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwania dla edukacji”	26
I. Willy Aastrup	26
II. Centrum Doradztwa i Wsparcia Uniwersytetu w Aarhus	28
III. Świadomość niepełnosprawności a wybrane kluczowe zagadnienia dotyczące rozszerzania polityki i praktyki partycypacji osób niepełnosprawnych w kształceniu uniwersyteckim	30

Szanowni Państwo,

Oddajemy w Państwa ręce pierwszą z czterech części wydawnictwa dotyczącego kształcenia osób niepełnosprawnych w głównym nurcie edukacji. Publikacja ta dedykowana jest w szczególności nauczycielom akademickim, ale będzie nam niezmiernie miło, jeśli trafi ona również do nauczycieli innych typów szkół oraz do osób zajmujących się kształceniem nieformalnym. Znajdziecie tu Państwo wiele informacji na temat nowoczesnego podejścia do niepełnosprawności rozumianej w ujęciu społecznym, czyli jako wyzwania dotyczącego wszystkich obszarów życia, z których szeroko pojęta edukacja wydaje się najistotniejsza.

Kształcenie osób niepełnosprawnych przestaje być domeną wszelkiego rodzaju ośrodków specjalnych, a staje się częścią normalnego procesu dydaktycznego, a co za tym idzie wiedza związana z odpowiednio dobraną metodologią, formami alternatywnymi i technologiami wspierającymi jest dydaktykom coraz bardziej potrzebna. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, Biuro ds.

Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego przygotowało w 2007 roku założenia do projektu europejskiego DARE (Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwanie dla pracowników), który następnie został zaakceptowany i przyjęty do finansowania w ramach programu Unii Europejskiej „Uczenie się przez całe życie”.

Celem projektu było zwiększenie świadomości niepełnosprawności, a jego rezultatem opracowanie nowoczesnych, interaktywnych programów szkoleniowych skierowanych do nauczycieli akademickich i pracowników administracji publicznej. Programy te powstawały w oparciu o istniejące już na rynku brytyjskim szkolenia, które prowadzi firma Learning-Difference. Ich kształt był jednak modyfikowany, aby uwzględnić lokalne uwarunkowania krajów, w których będą one wdrażane. Programy te zawierają niezmiernie dużo nowoczesnej wiedzy związanej z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych w postępowych społeczeństwach jednoczącej się Europy i o procesach społecznych towarzyszących temu zjawisku. W szczególności jednak jest to wiedza związana z koniecznością gruntownego i dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych procesu dydaktycznego. Na polskim rynku programy te stanowią ofertę unikatową.

Partnerem akademickim Uniwersytetu Jagiellońskiego przy realizacji projektu DARE był Uniwersytet w Padwie, a partnerami społecznymi organizacje zajmujące się problematyką niepełnosprawności w Hiszpanii i w Bulgarii. Rezultatem tej współpracy była także konferencja „Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwania dla edukacji”, która odbyła się na Uniwersytecie Jagiellońskim w październiku 2009 roku i zgromadziła blisko 250 uczestników. Pokazało to, jak bardzo potrzebna jest nowoczesna wiedza dotycząca niepełnosprawności i jak ważna jest współpraca nauczycieli akademickich z jednostkami specjalistycznymi oferującymi wsparcie edukacyjne dla studentów.

Bardzo się cieszę, że cele projektu DARE, jak również jego rezultaty w postaci rozwoju programu szkolenia dla nauczycieli akademickich będą kontynuowane w ramach projektu DARE 2, którego realizacja została zatwierdzona przez Komisję Europejską pod koniec 2009 roku. Dzięki temu do Konsorcjum DARE dołączył Uniwersytet Islandzki z Reykiaviku i Stowarzyszenie Edukacji Osób Dorosłych z Cypru.

W pierwszym numerze oddaję w Państwa ręce publikację zawierającą myśli przewodnie wspomnianej konferencji. Wykład Prof.

Willego Aastrupa z Uniwersytetu w Aarhus ma wartość nie tylko edukacyjną, lecz stanowi także znakomite źródło wiedzy na temat zmiany podstaw myślenia w podejściu do niepełnosprawności.

Na koniec pozwolę sobie wyrazić zadowolenie, że ten pierwszy na polskich uczelniach program podnoszenia świadomości niepełnosprawności powstał na Uniwersytecie Jagiellońskim, którego jestem absolwentem i pracownikiem. Pragnę w tym miejscu podziękować władzom uczelni za konsekwentne wspieranie idei włączania osób niepełnosprawnych w główny nurt edukacji. Jestem przekonany, że przyniesie to duże korzyści tym osobom, polskim uczelniom oraz całemu społeczeństwu.

Ireneusz Białek

Kierownik Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego

Rozdział 1.

Wsparcie studentów niepełnosprawnych na Uniwersytecie Jagiellońskim

Od dziesięciu lat na Uniwersytecie Jagiellońskim działa Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych. Pełni ono funkcję centrum wsparcia edukacyjnego. Jego misją jest umożliwianie studentom niepełnosprawnym równego dostępu do standardowej oferty dydaktycznej uczelni. Biuro promuje nowoczesny, tzw. społeczny model myślenia o niepełnosprawności rozumiany jako wynik interakcji z otoczeniem, a nie dysfunkcja czy odchylenie od normy. Praktyczna realizacja idei modelu społecznego oznacza stworzenie studentowi odpowiednich adaptacji kompensujących jego niepełnosprawność, które pozwolą mu na wypełnianie swoich studenckich obowiązków zgodnie ze standardami akademickimi.

Oferta Biura skierowana jest do:

- studentów niepełnosprawnych ruchowo
- studentów niewidomych i słabowidzących
- studentów niesłyszących i słabosłyszących
- studentów chorujących psychicznie
- studentów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się
- studentów z innymi niepełnosprawnościami
- kandydatów na studia na Uniwersytecie Jagiellońskim
- kadry akademickiej oraz administracyjnej uczelni.

Do Biura mogą zgłaszać się studenci i kandydaci posiadający ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, dokument równoważny lub zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w procesie leczenia. Sprawy studenckie rozpatrywane są indywidualnie przez wykwalifikowanych konsultantów Biura, szczegółowo analizujących sytuację akademicką oraz zdrowotną danej osoby. Uzyskane w ten sposób informacje stanowią podstawę do zaopiniowania pism studentów do dziekanów czy dyrektorów instytutów. Za zgodą studenta opracowywane są szczegółowe wskazówki edukacyjne przesyłane wykładowcom przez konsultantów Biura. Wska-

zówki te stanowią rekomendację konkretnych sposobów pracy ze studentem, a ich wdrożenie w proces dydaktyczny zapewni mu pełne wsparcie w dostępie do edukacji. Pracownicy Biura są otwarci na współpracę z wykładowcami, których doświadczenie i przedmiotowa wiedza stanowią niezbędny czynnik do opracowania właściwych adaptacji formy zajęć uwzględniających specyfikę określonej dziedziny wiedzy oraz kluczowe wymagania dla studentów.

Student niepełnosprawny może liczyć m.in. na:

- organizację kursów i egzaminów w formie zaadaptowanej do indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności
- konsultacje dotyczące bieżącej sytuacji akademickiej
- opracowanie strategii wsparcia edukacyjnego
- szkolenia i doradztwo w zakresie nowoczesnych rozwiązań technologicznych wspierających proces nauczania
- adaptację materiałów dydaktycznych do postaci elektronicznej lub brajlowskiej dla osób niewidomych
- lektorat języka angielskiego dla studentów niewidomych, słabowidzących, niesłyszących oraz słabosłyszących
- współpracę konsultantów ds. studenckich z wykładowcami

- pośrednictwo lub mediację w kontaktach z innymi jednostkami uczelni
- dodatkowe wsparcie materialne – stypendium dla osoby niepełnosprawnej.

Egzaminy w formie zaadaptowanej

Forma zaadaptowana nie oznacza zwolnienia z egzaminu czy też przeprowadzenia go w uproszczonej postaci, ale dostosowanie go do indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej. Oznacza to wyłącznie zamianę elementów technicznych, a nie treści egzaminu.

O zaadaptowaną formę egzaminu/zaliczenia student może ubiegać się najpóźniej na trzy tygodnie przed jego rozpoczęciem. Wsparcie edukacyjne odnosi jednak największy efekt, gdy jest udzielane od początku roku akademickiego.

Przykładowe rodzaje zamiany formy egzaminu:

- zamiana formy pisemnej na ustną
- zamiana formy ustnej na pisemną
- rozłożenie egzaminów w sesji egzaminacyjnej
- zdawanie egzaminów przy pomocy formularzy wydrukowanych

dostosowaną wielkością czcionki lub brajlem

- zdawanie egzaminów przy pomocy asystenta
- korzystanie ze wsparcia tłumacza języka migowego lub języka migowego
- w uzasadnionych sytuacjach wydłużenie czasu trwania egzaminu.

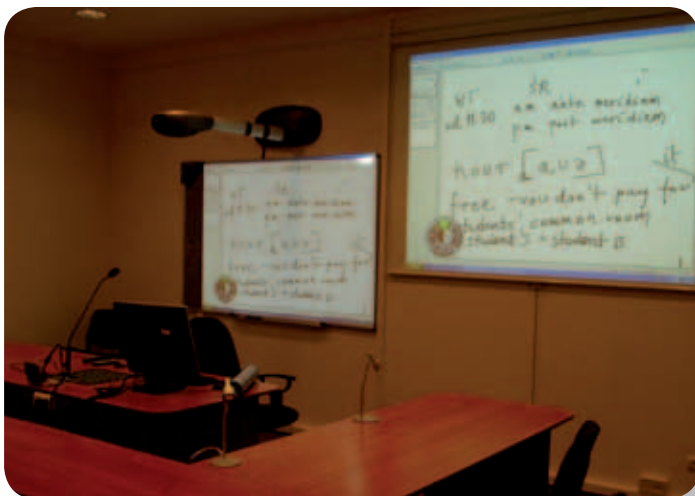
Technologie wspierające

Biuro dysponuje sprzętem komputerowym i multimedialnym. W pracowni tyfloinformatycznej student może skorzystać z dostępnych komputerów, nowoczesnego oprogramowania i pomocy specjalistycznych. Może liczyć także na konsultacje w zakresie doboru sprzętu odpowiadającego jego indywidualnym potrzebom wynikającym z niepełnosprawności.

W multimedialnej pracowni językowej, wyposażonej m.in. w tablicę interaktywną, odbywają się lektoraty języka angielskiego w metodologii dostępnej dla studentów niewidomych, słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących.

Zdj. 1. Drukarka brajlowska, notatnik brajlowski Braille SENSE i powiększalnik

Zdj. 2. Tablica interaktywna w multimedialnej pracowni językowej

Rozdział 2.

Projekty międzynarodowe i badawcze

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych prowadzi najszerszą w kraju współpracę międzynarodową w zakresie zwiększania dostępności studiów wyższych do potrzeb osób niepełnosprawnych. W latach 2007 – 2009 zrealizowało z Uniwersytetem w Padwie program nowatorskich szkoleń z zakresu świadomości niepełnosprawności wśród kadry akademickiej oraz administracji publicznej. Dzięki wysokim ocenom rezultatów projektu DARE, Biuro otrzymało jego przedłużenie na kolejne dwa lata (2009 – 2011). Uczelnią partnerską w projekcie DARE 2 jest Uniwersytet Islandzki. Projekty DARE oraz DARE 2 finansowane są ze środków programu Unii Europejskiej „Uczenie się przez całe życie”.

Dzięki результатам pracy powyższych projektów Uniwersytet Jagielloński dysponuje nowoczesnymi, interaktywnymi szkoleniami dla kadry akademickiej w zakresie podnoszenia kwalifikacji

zawodowych o wiedzę dotyczącą efektywnych metod kształcenia osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Więcej informacji o programach szkoleniowych Konsorcjum DARE pod adresem strony internetowej www.DareProject.eu

Uniwersytet Jagielloński otrzymał, jako pierwsza uczelnia w Polsce, grant na stworzenie systemowych rozwiązań zwiększających integrację społeczną studentów z problemami psychicznymi. „Program wsparcia adaptacyjnego dla studentów UJ chorujących psychicznie” będzie realizowany w latach 2010 – 2011 w ramach środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego.

I. Czym jest projekt DARE

Długofalowym celem działania projektu oraz Konsorcjum DARE jest zwiększanie świadomości dotyczącej niepełnosprawności i funkcjonowania osób niepełnosprawnych w nowoczesnym społeczeństwie, tzw. społeczeństwie wiedzy. Świadomość niepełnosprawności to rzetelna wiedza na jej temat, walka ze stereotypami, informowanie o metodach wsparcia aktywnego, czy-

li opartego o podmiotowe traktowanie osób niepełnosprawnych w różnych obszarach życia społecznego. Jest to podejście wymagające zaangażowania ze strony społeczeństwa i samych osób niepełnosprawnych, ale przynoszące duże korzyści obu stronom.

Świadomość niepełnosprawności to także promocja postaw otwartości i tolerancji w stosunku do osób niepełnosprawnych, które stanowią największą mniejszość w społeczeństwach Europy, a jednocześnie tworzą te społeczeństwa jako obywatele. Konkretnymi rezultatami działalności projektu DARE są szkolenia zwiększające świadomość niepełnosprawności. Dedykujemy je w pierwszej kolejności nauczycielom akademickim i pracownikom administracji publicznej. Zdaniem Konsorcjum DARE, są to grupy zawodowe, które wymagają szczególnie efektywnego wsparcia w postaci szkoleń zawierających rzetelną wiedzę o niepełnosprawności, ponieważ mają duży wpływ na kształtowanie postaw społecznych. Chcielibyśmy, aby odbycie szkoleń DARE było wśród pracowników tych grup uznane za znaczące poszerzenie podstawowych kwalifikacji zawodowych.

Szkolenia DARE zawierają bowiem nie tylko nowoczesną wiedzę, niejednokrotnie zupełnie przebudowującą dotychczasową

świadomość o niepełnosprawności, lecz także są zaprojektowane w sposób ciekawy i angażujący uczestników. Duża część ćwiczeń zawiera materiały multimedialne odnoszące się do sytuacji, w których nauczyciele akademicy i pracownicy administracji mogą zetknąć się z problemami wynikającymi z niepełnosprawności. Odbycie całego kursu pozwoli uczestnikom na zrozumienie trudności, z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne w dostępie do edukacji i urzędów publicznych, ale również na wypracowanie skutecznych metod wsparcia, leżących w zakresie indywidualnych możliwości pracowników tych grup zawodowych.

W ramach projektu DARE 2 rozwijany będzie program szkoleń dla nauczycieli akademickich oraz powstanie zupełnie nowy kurs dla menadżerów małych i średnich przedsiębiorstw. Kurs ten także będzie transferowany z rynku brytyjskiego.

Zgodnie z zasadami projektów pilotażowych w programie „Uczenie się przez całe życie”, prace partnerów Konsorcjum skupione są na tzw. transferze innowacji. W tym wypadku jest to transfer wiedzy z Wielkiej Brytanii, w której szkolenia w zakresie świadomości niepełnosprawności są relatywnie dobrze rozwinięte. Z uwagi na dbałość Konsorcjum DARE o wysoką jakość szkoleń,

została utworzona Grupa zarządzająca jakością (Quality Management Group), złożona z ekspertów europejskich, posiadających doświadczenie w różnych obszarach kształcenia i szkoleń. Różnorodność poglądów reprezentowana w ramach QMG pozwala na zapewnienie optymalnej kontroli jakości produktów projektu.

Konsorcjum DARE kładzie duży nacisk na upowszechnianie idei partycypacji osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. Nasze szkolenia mogą być elementem wspomagającym ten proces, ponieważ zasadnicza droga do takiej partycypacji wiedzie przez szeroko pojętą edukację. Konsorcjum DARE współpracuje w upowszechnianiu tej idei z europejskimi instytucjami edukacyjnymi, a partnerzy uczestniczą w wielu konferencjach naukowych, warsztatach i seminariach poświęconych dostępowi osób niepełnosprawnych do głównego nurtu edukacji.

II. Program wsparcia adaptacyjnego dla studentów UJ chorujących psychicznie

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego rozpoczyna w tym roku realizację projektu mającego na celu wypracowanie skutecznego systemu wsparcia dla studentów z problemami psychicznymi. Ten innowacyjny w skali kraju program ma również za zadanie uświadomić środowisku akademickiemu, że osoby chorujące zawsze były, są i będą wśród nas i że odpowiednio zaadresowane wsparcie może pozwolić im na kontynuację studiów. Chodzi o przełamanie tabu dotyczącego wszystkich obszarów związanych z chorobą psychiczną i jej następstwami dla procesu edukacyjnego.

W wyniku działań projektu czterdziestu studentom Uniwersytetu Jagiellońskiego zostanie zaproponowane daleko idące wsparcie psychologiczne oraz wsparcie nastawione na poprawę ich sytuacji na uczelni. Dzięki internetowej platformie edukacyjnej, wielu ekspertów z zakresu psychiatrii, którzy zgodzili się współpracować przy realizacji tego przedsięwzięcia, odpowie na pytania i rozwieje wiele mitów towarzyszących dyskusjom o chorobie psychicznej.

Mamy nadzieję, że działania podjęte w ramach projektu pozwolą wypracować nowoczesne podejście do tego wyzwania, ponieważ liczba studentów mających problemy psychiczne z roku na rok rośnie. Więcej informacji o tej inicjatywie w kolejnych numerach naszego wydawnictwa oraz na stronie internetowej **www.**

KonstelacjaLwa.pl

Rozdział 3.

Konferencja „Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwania dla edukacji”, Aula Główna w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, 22–23 października 2009 roku

Podczas tego wydarzenia zostały podsumowane rezultaty działania projektu DARE, lecz była to także okazja do przedstawienia osiągnięć Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, które powstało jako jedna z pierwszych jednostek tego typu na polskich uczelniach wyższych.

W konferencji wzięło udział wielu znakomitych gości oraz ekspertów z krajów Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych. Podczas prezentacji problemowych zostało poruszone zagadnienie świadomości niepełnosprawności wśród nauczycieli akademickich i pracowników administracji publicznej. Dostęp osób niepełnosprawnych do głównego nurtu edukacji wiąże się ze świa-

domością dotyczącą ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, ale i potencjału tkwiącego w każdej osobie niepełnosprawnej, metodach skutecznego wsparcia edukacyjnego oraz technologiach wspierających proces dydaktyczny. Świadomość niepełnosprawności to także podmiotowe traktowanie osób niepełnosprawnych, stawianie im tych samych wymagań, a jednocześnie zaoferowanie równych szans w dostępie do wiedzy, walka ze stereotypami i schematami w myśleniu. To odejście od medycznego widzenia niepełnosprawności jako formy cierpienia do traktowania tego stanu jako stałej cechy przynależnej jednostce.

Najważniejsze tematy konferencji to:

- wsparcie edukacyjne i technologiczne dla studentów niewidomych i niesłyszących w nowoczesnej uczelni
- studenci z dysleksją jako nowe wyzwanie edukacyjne – standardy wsparcia kompensacyjnego
- problematyka chorób psychicznych – systemy wsparcia i ich funkcjonowanie
- nowe technologie w edukacji osób niepełnosprawnych
- idea równych szans i różnorodności jako fundament nowoczesnego społeczeństwa.

Zdj. 3. Minister Paweł Wypych podczas przemówienia

Zdj. 4. Prezentacja Prof. Willego Aastrupa z Uniwersytetu z Aarhus na temat dysleksji

Zdj. 5. Uczestnicy konferencji w Auli Collegium Novum UJ

Prezentacje w ramach powyższych tematów odzwierciedlały zakres tematyczny szkoleń dla kadry akademickiej i administracji publicznej wypracowanych podczas projektu DARE.

Ponadto, Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego obchodziło w 2009 roku dziesiątą rocznicę swojego istnienia. Była to jedna z pierwszych tego typu jednostek na polskich uczelniach wyższych. Od samego początku Biuro współpracowało z podobną jednostką na University of Aarhus w Danii realizując wspólne przedsięwzięcia, warsztaty, szkolenia i seminaria. Dlatego konferencję rozpoczęła uroczysta sesja podsumowująca dziesięć lat istnienia BON UJ oraz dekadę współpracy z University of Aarhus.

Rozdział 4.

Referat programowy Prof. Willego Aastrupa wygłoszony podczas konferencji „Świadomość niepełnosprawności – nowe wyzwania dla edukacji”

I. Willy Aastrup

Urodzony w 1948 roku, założyciel i dyrektor Ośrodka Doradztwa i Wsparcia na Uniwersytecie w Aarhus. Jest filozofem i wykwalifikowanym psychoterapeutą, od dwudziestu lat prowadzi poradnictwo egzystencjalne i filozoficzne.

Ma ponad piętnastoletnie doświadczenie w dziedzinie doradzania studentom. Był przewodniczącym i wiceprzewodniczącym podczas seminariów, kongresów zawodowych i badawczych, wygłosił wiele przemówień programowych na konferencjach. Jest autorem prezentacji i streszczeń w dziedzinie psychologii, polityki partycypacji społecznej i specjalnych potrzeb edukacyjnych (SEN) oraz poradnictwa. W tym obszarze zajmował się również naucza-

niem i szkoleniem w kraju i za granicą. Był konsultantem duńskiego Ministerstwa Edukacji w zakresie doradztwa na rzecz studentów mających specjalne potrzeby i członkiem kilku krajowych organów doradczych przy duńskim Ministerstwie Edukacji. Od kilku lat jest profesorem Uniwersytetu w Aarhus, gdzie wykłada m.in. psychologię i filozofię nowoczesną oraz jest urzędowo mianowanym egzaminatorem zewnętrznym.

Jest redaktorem serii publikacji pt. „Inklusion” (włączanie), studiów, sprawozdań, wyników badań dotyczących poradnictwa i innych praktyk dydaktycznych, głównie w obszarze SEN. Jest członkiem komitetu sterującego siecią HEI zajmującej się wsparciem studentów z państw nordyckich, mających szczególne potrzeby edukacyjne. Jest również członkiem kilku towarzystw zawodowych dotyczących psychologii, SEN i poradnictwa oraz koordynatorem grupy roboczej zajmującej się zagadnieniem partycypacji społecznej w ramach FEDORA.

Zainteresowania badawcze:

a) poradnictwo i kształcenie studentów mających specjalne potrzeby; podstawowe koncepcje, podejścia praktyczne i metodyczne oraz studia porównawcze;

b) filozofia doradztwa i kształcenia – założenia teoretyczne, podstawowe zagadnienia i koncepcje w poradnictwie – oraz rozwijanie praktyki.

II. Centrum Doradztwa i Wsparcia Uniwersytetu w Aarhus

Uczelnia

Uniwersytet w Aarhus jest „klasycznym wielowydziałowym” uniwersytetem państwowym posiadającym pełnię praw akademickich, zlokalizowanym w mieście Aarhus. Obecnie studiuje w nim około 22 tysiące studentów oraz 700 doktorantów. Kadra akademicka liczy ogółem około 2,5 tysiąca osób. Witryna internetowa znajduje się pod adresem **www.au.dk**. Uniwersytet jest wiodącą instytucją edukacyjną w Danii jeśli chodzi o kształcenie studentów niepełnosprawnych i osoby o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

Centrum

Centrum Doradztwa i Wsparcia to jednostka międzywydziałowa, w której pracuje ogółem 20 osób – specjalistów akademickich, urzędników administracyjnych oraz pracowników nauko-

wych. Ośrodek ten świadczy usługi w zakresie doradztwa, specjalnego kształcenia wyrównawczego oraz sprzętu komputerowego tzw. technologii wspierających dla osób niepełnosprawnych. Centrum prowadzi również poradnictwo w zakresie właściwych strategii nauczania dla kadry naukowej, doradza jak efektywnie wspierać osoby niepełnosprawne, które chcą się kształcić, oraz jak prezentować właściwe postawy w stosunku do ich niepełnosprawności.

Ośrodek był i nadal jest partnerem w ramach kilku projektów naukowych wspieranych przez Unię Europejską. Współpraca z Uniwersytetem Jagiellońskim rozpoczęła się w 1999 roku, tj. w momencie utworzenia na krakowskiej uczelni Biura ds. Osób Niepełnosprawnych. Ośrodek duński istniał już wówczas dwa lata i mógł podzielić się z nowo powstałym Biurem swoimi doświadczeniami tworzenia nowoczesnej oferty wsparcia edukacyjnego dla osób niepełnosprawnych.

Obie uczelnie łączy wspólne spojrzenie na problem kształcenia osób niepełnosprawnych. Jest to podejście z perspektywy praw człowieka oraz tzw. modelu społecznego zakładającego jak najszerszą partycypację osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. W ujęciu tym nie chodzi o przyznawanie tym osobom kolej-

nych ulg i przywilejów, ale o udzielanie tzw. wsparcia kompensującego ograniczenia wynikające z niepełnosprawności. Jeśli kompensacja taka jest na odpowiednim poziomie, uczelnia ma prawo i powinna oczekiwać od studentów niepełnosprawnych wypełniania tych samych zobowiązań, których wymaga od wszystkich innych studentów.

III. Świadomość niepełnosprawności a wybrane kluczowe zagadnienia dotyczące rozszerzania polityki i praktyki partycypacji osób niepełnosprawnych w kształceniu uniwersyteckim

Ogólnym celem niniejszego wystąpienia jest zbadanie i omówienie niektórych kluczowych zagadnień dotyczących uniwersytetów i innych uczelni wyższych w procesie otwierania możliwości edukacyjnych dla studentów niepełnosprawnych.

Jak wskazano w tytule konferencji, świadomość niepełnosprawności oznacza wyzwania dla szkolnictwa ogólnie, a uniwersytetów w szczególności. Po pierwsze, da się zauważyć ogólny polityczny nacisk na wydajność (tj. większą liczbę kandydatów w krótszym czasie) oraz wymagania, by kandydaci na każdym poziomie

spełniali ogólne i szczegółowe wymogi jakościowe przewidziane w ramach kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego zaplanowanych w Procesie Bolońskim. Z drugiej strony istnieje także równie silny nacisk polityczny na integrację studentów niepełnosprawnych oraz ich włączanie w główny nurt szkolnictwa wyższego i w życie akademickie.

Jak można sprostać temu wyzwaniu? Więcej kandydatów lepiej wykształconych, a jednocześnie równe szanse dla studentów niepełnosprawnych? Ostatnio, a proces ten wciąż trwa, dla kierownictwa uczelni wyższych każdego szczebla ważne było większe skupienie się kadry akademickiej i personelu administracyjnego na studentach i na samym kształceniu. Następuje przejście od wyobrażenia uniwersytetu o sobie samym jako przede wszystkim instytucji badawczej, w której kształcenie i nauczanie mają znaczenie drugorzędne, do szerszego i różnorodniejszego spojrzenia, gdzie działalność badawcza i nauczanie mają ten sam status.

W moim wystąpieniu będę dowodził, że świadomość niepełnosprawności jest naturalną i logiczną konsekwencją rozwoju wyraźnego skupienia się na kształceniu uniwersyteckim. Po drugie jest ona także

konsekwencją równie mocnych żądań dotyczących włączenia studentów niepełnosprawnych w proces dydaktyczny i życie akademickie.

Jeśli włączenie w edukację ma być realizowane w praktyce, nie jedynie w dokumentach programowych, bezwarunkowo konieczne jest, aby kadra akademicka i personel administracyjny, a najlepiej wszyscy, byli świadomi możliwej różnorodności występującej w populacji uczących się. Nie wszyscy studenci pasują do „stylu głównego nurtu”. Istotne jest, by nie szkolić kadry uczelnianej na specjalistów. Powinni oni być świadomi tj. wiedzieć, że prawdziwe znaczenie złożonego pojęcia „student niepełnosprawny” to „student”. Ten konkretny student może potrzebować jakiegoś wsparcia edukacyjnego, lecz jest mimo to studentem mającym potencjał. Ten potencjał różni się, w zależności od studenta. Niektórzy studenci są bardziej bystrzy, utalentowani, zmotywowani i uczą się pilniej od innych. Bardzo istotne znaczenie mają też jednak relacje społeczne i kontekst intuicyjny. Praktyka innych może w zasadniczy sposób wspomagać lub ograniczać możliwości studenta. Zwłaszcza, jeśli tym innym jest „Ważny Inny”, a dla studentów kadra uczelniana to właśnie bardzo ważni inni.

Wprowadzenie

Zagadnienia, na które pragnę w dzisiejszym wystąpieniu zwrócić Państwa uwagę – ograniczenia czasowe niestety nie pozwolą mi zagłębić się w szczegóły – to Proces Boloński, integracja i włączanie, uczenie się przez całe życie, społeczeństwo wiedzy oraz inne tematy, o których nie wspominam wprost, a które jednak są również bardzo istotne. Wszystkie te zagadnienia stanowią hasłowy zestaw tematów, na jakich skupialiśmy się w ciągu dziesięcioletniej współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomniane tematy pokazują także rozwój i zmiany zachodzące w głównych punktach debaty w ciągu ostatniej dekady. Na początku skupiano się głównie na strukturalnych warunkach prawnych i instytucjonalnych wsparcia studentów niepełnosprawnych. Jakiego typu wsparcie było realistyczne i możliwe, w ogóle wykonalne i realne w konkretnej sytuacji socjopolitycznej i gospodarczej? Dziesięć lat temu istniała również potrzeba wykonania pracy w zakresie świadomości. W społeczeństwie niczym niezwykle był pogląd, że osoby niepełnosprawne

nie mogą wyjść poza wykształcenie podstawowe, nie mogą wykonywać pracy i nie mogą samodzielnie żyć.

Z drugiej strony, punkt widzenia zmienia się z perspektywy podstawowej dostępności, która w swej czystej formie podkreśla dostępność w stosunku do środowiska fizycznego lub przykładowo pomoc technologii wspierających, w szersze spektrum, które kiedyś nazwałem perspektywą zorientowaną na użyteczność, gdzie punktem ciężkości nie są jedynie warunki fizyczne i ilościowe, lecz warunki jakościowe. Tam, gdzie dostępność zapewnia warunki integracji, perspektywa zorientowana na użyteczność umożliwi włączenie studentów niepełnosprawnych.

Włączanie osób niepełnosprawnych do systemu edukacji na zasadach równości z innymi będzie wskutek tego zapobiegać niektórym z tych społecznych mechanizmów odrzucenia, jakich niepełnosprawni często doświadczają. Istotna jest polityka krajowa, za którą pójdzie praktyka instytucjonalna, akcentująca włączanie osób niepełnosprawnych do sektora edukacji. Nie tylko dlatego, że wyższe wykształcenie ma podstawowe znaczenie dla indywidualnego zaangażowania, zmiany poprzez osobisty rozwój i społeczny dobrostan jednostki, lecz jeszcze bardziej dlatego, że integracja –

czy też włączanie (termin, który wolę) – jest ściśle związana z założeniem, że system edukacji stanowi jedną z głównych dróg do rynku pracy, do samowystarczalności oraz integracji w ramach społeczeństwa. Włączanie do rynku pracy jest głównym sposobem, aby być samowystarczalnym, a także sposobem na szerszą integrację w ramach społeczeństwa.

Faktycznie edukacja zawsze – od czasów Sokratesa i Platona w starożytnej Grecji, a nawet wcześniej – uznawana była za dobro powszechne, wzbogacające zarówno jednostkę jak i w konsekwencji społeczeństwo, w którym jednostka funkcjonuje. Niemniej jednak, jeśli spojrzymy przynajmniej na ten okres historii, który pokrywa się z historią Uniwersytetu Jagiellońskiego, prawdą jest, że jednym z filarów w gmachu szkolnictwa wyższego było i jest powszechne zrozumienie, że edukacja jest jakością sama w sobie. Faktem jest również jednak to, że innym ważnym filarem jest nabywanie przez studenta kompetencji istotnych na rynku pracy. Innymi słowy, wyższe wykształcenie jest ważne dla przygotowania studenta do pracy. Jak powiedziałem, była to zawsze istotna cecha szkolnictwa wyższego – zjawisko akcentowane na niektórych wydziałach bardziej niż na innych – jednak w obecnym społeczeństwie

wiedzy możliwość zatrudnienia stanowi najważniejszą kwestię jakościową w przypadku wszystkich dziedzin szkolnictwa wyższego.

Środowisko uczenia się zgodne z Procesem Bolońskim

Przejdźmy więc do Procesu Bolońskiego. Proces Boloński to przede wszystkim systematyczne narzędzie standardów i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego. Wiele państw na całym świecie zaangażowało się w przestrzeganie tych standardów i wytycznych. Inną kwestią wartą podkreślenia jest fakt, że główni zainteresowani, do których odnoszą się ministrowie składający podpis na dokumencie, to studenci i pracodawcy. Ponownie widzimy, że decydujące znaczenie ma możliwość zatrudnienia – „dostajesz to, co widzisz na dyplomie”. I co niemniej ważne: w Procesie Bolońskim bardzo istotna jest nie sama treść programu studiów. O wiele ważniejsze są rezultaty nauki. Takie podejście jest ściśle powiązane z rynkiem pracy. W rezultacie program studiów musi to odzwierciedlać, a tym samym na wielu uczelniach musi zostać zmodyfikowany.

Zgodnie z koncepcją Procesu Bolońskiego naukę akademicką można opisać jako proces rozwijania umiejętności (nabywania kompetencji), podczas którego studenci z biegiem czasu i na różnym poziomie przyswajają pewne elementy nauczania poprzez konkretnie zaprojektowany proces rozwojowy:

Umiejętności praktyczne: umiejętności nakierowane konkretnie na posługiwanie się umiejętnościami zawodowymi.

Biegłość akademicka: biegłość w jednej dyscyplinie oraz biegłość interdyscyplinarna związana z konkretnym kształceniem lub pojedynczym przedmiotem akademickim.

Kompetencje intelektualne: ogólne kompetencje teoretyczne i metodyczne, umiejętności komunikacyjne oraz zdolność budowania struktury własnej nauki wychodzącej poza konkretne kształcenie lub dany pojedynczy przedmiot.

Istotnym aspektem opisów celów nauki oraz elementów w Procesie Bolońskim jest określenie intencji procesu nauki akademickiej jako czegoś więcej niż tylko nabywanie wiedzy. Elementy uczenia się obecne na studiach uniwersyteckich można odpowiednio podzielić na trzy następujące formy:

Wiedza i zdolności: ogólna wiedza i zdolności lub wiedza i zdolno-

ści specyficzne dla danej dyscypliny. Dyscyplinę należy rozumieć tu jako obszar wiedzy stosowany w celu jej uporządkowania w odniesieniu do pewnego przypadku lub zagadnienia.

Kwalifikacje: praktyczna, umysłowa i/lub akademicka zdolność stosowania wiedzy w związku z zajmowaniem się obszarami ogólnie problemowymi w ramach jednej lub kilku dyscyplin.

Metawiedza: zdolność do refleksji na temat obszarów ogólnie problemowych lub w ramach jednego lub kilku kierunków/przedmiotów studiów mająca na celu, aby dana osoba stała się zdolna do kwestionowania wiedzy zastanej, rozwijania nowej oraz umiała rozwiązywać nowe problemy.

Cele uczenia się dla dwóch ogólnych poziomów, czy cykliów jak się je zwykle nazywa, ogólnej struktury kształcenia (tak zwany model 3+2, co oznacza trzy lata programu licencjackiego i dwa lata programu magisterskiego) pokazują, że student powinien wykazać się tymi umiejętnościami na poziomie podstawowym w przypadku programu licencjackiego oraz poszerzonym i specjalistycznym w przypadku programu magisterskiego.

W oparciu o cele uczenia się oraz elementy szkolnictwa pomaaturalnego i wyższego, naukę akademicką można opisać jako proces

rozwijania umiejętności. Nie wspomina się jednak o nauce akademickiej jako o *procesie psychologicznym*, przez który jednostka rozwija umiejętności lub w kategoriach *edukacyjnych metod roboczych*, które powinny prowadzić do tego rozwoju. Przyglądając się indywidualnej nauce – w najszerszym rozumieniu procesowi psychologicznemu – można ją ogólnie opisać jako ciągłe działanie poznawczo-emojonalne, poprzez które dzięki *doświadczeniu i praktyce* tworzone są wiedza i zdolności. W toku nauki w ramach studiów pomaturalnych i wyższych, celem jest rozwinięcie wielu konkretnych umiejętności oraz pewnej ilości rzeczowej wiedzy na wyższym poziomie, co implikuje wymagania względem *złożoności psychologicznego procesu uczenia się*. Jeśli student ma nabyć zdolność analizy, syntezy i oceny złożonych obszarów problemowych w ramach jednej lub kilku dyscyplin, potrzebuje pewnych refleksyjnych form uczenia się.

W zależności od kierunku studiów w grę wchodzi różne procesy uczenia się. Przykładowo, nie używa się tego samego poziomu świadomości do rozwiązywania zaawansowanych działań matematycznych i tworzenia powiązań między wydarzeniami historycznymi, zgłębiania prawa o ochronie środowiska lub kończenia programu w ramach studiów na kierunkach społecznych, czy w ra-

mach kształcenia podstawowego. Każdy obszar nauki związany jest z własną praktyką, własnym przedmiotem oraz własną dziedziną, jak też własnymi tradycjami, teoriami oraz metodami syntezy, analizy i oceny własnych obszarów problemowych. Tak więc proces uczenia się zaangażowany w zdobywanie wiedzy, zdolności, kompetencji i metawiedzy jest procesem psychologicznym w bardzo dużej mierze zależnym od danego obszaru czy dyscypliny.

Psychologiczna zdolność lub skłonność wymagana od jednostki w celu nabycia tych kompetencji, tj. umiejętności i kwalifikacji, to kompetencja nauki akademickiej. Umiejętność nauki akademickiej obejmuje kolejny istotny składnik, który można nazwać metanauką lub „nauką uczenia się”. Aby ukończyć studia na poziomie pomaturalnym i wyższym trzeba nabyć wiedzę na temat tego, jak uczyć się w celu zdobycia wiedzy, zdolności, metod i technik w ramach danej dyscypliny. Innymi słowy, trzeba nauczyć się zgłębiać daną dyscyplinę czy obszar akademicki. Ta zdolność studiowania na poziomie pomaturalnym i wyższym wymaga szczególnie procesu metanauki, który wiąże się z konkretnym tokiem studiów oraz jego poziomem.

Wybór dotyczący edukacyjnej formy pracy i nauki zależy zarówno od poglądów na temat psychologicznych procesów uczenia się jednostki, jak i od celu uczenia się w ramach kształcenia. SeminaRIA, wykłady i inne rodzaje zajęć dydaktycznych odzwierciedlają *zorientowane na nauczyciela* postrzeganie uczenia się poprzez mechaniczny przekaz wiedzy: od nauczyciela do „umysłowego magazynu” studenta. Następnie powodzenie uczenia się można sprawdzić podczas egzaminu pisemnego lub ustnego, na których sprawdzana jest zdobyta przez studenta wiedza. W ujęciu ogólnym, takie mechaniczne rodzaje uczenia się są odpowiednie, gdy celem jest wiedza rzeczowa i zasady dotyczące łączenia faktów.

Bardziej aktywne rodzaje uczenia się oparte na dialogu odzwierciedlają *zorientowane na uczenie się* postrzeganie nauki, która ma miejsce na drodze dynamicznej wymiany pomiędzy nauczycielami a studentami lub między studentami. Powodzenie uczenia się w tej formie jest w większym stopniu określane poprzez ocenę aktywnego uczestnictwa studenta w różnych zadaniach. Zadania te obejmują studia przypadków, zadania domowe i egzaminy akcentujące samodzielność oraz proces pracy, czy też zdolność studenta do współpracy. Tę zdolność współpracy można ocenić w związ-

ku z pracą pisemną, egzaminem powiązany ze złożonymi pracami, pracą projektową oraz zadaniami problemowymi, jak również praktyką i zadaniami zorientowanymi na grupę docelową.

Włączanie w ramach szkolnictwa wyższego

Sporo czasu poświęciłem na zarysowanie ogólnego środowiska uczenia się na uczelniach wyższych. Wierzę, że przyczynę, dlaczego tak uczyniłem uzasadnia to, co następuje. Jeśli moja przedstawiona powyżej analiza ogólnego środowiska uczenia się jest do przyjęcia, włącznie z obserwacjami dotyczącymi możliwości zatrudnienia, całościowym celem wsparcia edukacyjnego osób mających specjalne potrzeby musi być zdolność ukończenia kształcenia przez studentów niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo, którzy zostali przyjęci na uczelnię prowadzącą studia na poziomie pomaturalnym i wyższym w trybie podobnym do stosowanego w przypadku innych studentów. W konsekwencji, wsparcia edukacyjnego osób mających specjalne potrzeby nie należy więc oddzielać od programów i ścieżek kształcenia, od związanych z tym metod edukacyjnych i roboczych, od celu każdego programu jako ca-

łości, czy też od pośrednich celów indywidualnych dyscyplin składających się na programy. Jeśli osiągnięty ma zostać całościowy cel ukończenia kształcenia, różne rodzaje pomocy muszą zmierzać do poznania przez studentów konkretnych odpowiednich umiejętności i metod akademickich. Studenci muszą być w stanie odnieść się do nich krytycznie, analitycznie i porównawczo. Co więcej, powinni oni być w stanie udokumentować fakt opanowania wymaganej wiedzy i umiejętności, na przykład w związku z egzaminami i innymi formami oceny.

Treść i struktura wsparcia, którego wyraźnym celem jest rekompensowanie specyficznych trudności w uczeniu się, powinny zatem obejmować analizę akademickiego uczenia się oraz akademickich umiejętności nauki oraz sposobów oceny rezultatów uczenia się.

Po drugie, wsparcie edukacyjne dla osób mających specjalne potrzeby musi opierać się na założeniu, iż wszyscy studenci – i jest to warunek *sine qua non* – muszą spełnić szczegółowe i ogólne wymagania akademickie. Myśl ta zasadza się na obserwacji, że choć wszyscy ludzie mają możliwości, nie są one pozbawione ograniczeń. Granice wyznaczają im raczej zasoby umysłowe i osobiste,

jak również rzeczywista sytuacja społeczno-historyczna jednostki. Ogólnym celem jest wsparcie pojedynczego studenta w zakresie wyjaśnienia rzeczywistych ram edukacyjnych oraz badania i wyjaśniania priorytetów tak, by poprawić jego faktyczne pole możliwości oraz stworzyć podstawy decyzyjne w oparciu o pełne informacje.

Kolejnym krokiem jest wsparcie studenta w zakresie określenia i uszeregowania pod względem ważności swych własnych zainteresowań oraz analizowania przyszłych negatywnych konsekwencji rzeczywistego niepożądanego przebiegu studiów. Dodatkowo studenta należy wspierać w podejmowaniu decyzji dotyczących bieżącego przebiegu studiów. W miarę możliwości długofalowym celem jest zapewnienie wsparcia i poczucia swobody. Oznacza to jednak często zmierzenie się studenta, w ramach własnego procesu objaśniania, z zakwestionowaniem jego poglądów. Podejście specjalistów, nauczycieli i personelu administracyjnego udzielających wsparcia powinno opierać się na założeniu, że każdy student ponosi odpowiedzialność za własne decyzje – w tym spełnienie wymogów dotyczących studiów co do wiedzy, talentu i innych umiejętności związanych z danym programem studiów.

Pozwolę sobie przytoczyć sformułowaną przeze mnie kiedyś wizję, która stanowi streszczenie wspomnianych powyżej strategii włączania studentów mających specyficzne trudności edukacyjne: „Wszystkim studentom szkół wyższych spełniającym wymogi przyjęcia należy zapewnić dostęp do równego środowiska edukacyjnego, które powinno zagwarantować studentom mającym specyficzne trudności w uczeniu się możliwość realizacji swego potencjału w zakresie zdobycia wyższego wykształcenia”.

W powyższej wizji zrozumiałe jest oczekiwanie, iż studenci mający specyficzne trudności edukacyjne spełniają ogólne i szczegółowe wymogi co do jakości programu studiów. Uczelnia musi zapewnić studentów i rynek pracy, że wszyscy absolwenci zdobyli wymagane kompetencje akademickie, zaś wyniki egzaminów i innego typu ocena przedstawia prawdziwy obraz osiągniętego przez nich poziomu.

Pozwolę sobie powrócić do głównego przesłania zawartego w streszczeniu niniejszego referatu. Jeśli włączenie w edukację ma być realizowane w praktyce, nie jedynie w fantastycznych wizjach zawartych w niezliczonych dokumentach programowych zalegających uniwersyteckie archiwa, bezwarunkowo konieczne jest,

by kadra akademicka i personel administracyjny, a najlepiej wszyscy, byli świadomi możliwej różnorodności występującej w populacji uczących się. Nie wszyscy studenci pasują do „stylu głównego nurtu”. Nie nawołuję, by nauczyciele i pracownicy administracji byli specjalistami. Nauczyciele akademicy powinni zajmować się nauczaniem i pracą badawczą, zaś personel administracji administrowaniem. Zasadnicze znaczenie ma to, by ani nauczycieli akademickich, ani pracowników administracji nie szkolić na specjalistów. Powinni oni być świadomi, tj. wiedzieć, że prawdziwe znaczenie w złożonym pojęciu „student niepełnosprawny” ma „student”. Ten konkretny student może potrzebować jakiegoś wsparcia edukacyjnego, lecz jest mimo to studentem mającym potencjał. Ten potencjał różni się w zależności od studenta. Niektórzy studenci są bardziej bystrzy, utalentowani, zmotywowani i uczą się pilniej od innych. Bardzo istotne znaczenie mają też relacje społeczne i kontekst intuicyjny. Praktyka innych może w istotny sposób wspomagać lub ograniczać możliwości studenta. Zwłaszcza jeśli tym innym jest „Ważny Inny” – a dla studentów kadra uczelniana to właśnie bardzo ważni inni.

Perspektywy na przyszłość

Wprzedstawionym przeze mnie referacie programowym ująłem krótki i ogólny przegląd kilku kwestii, które omawiamy (bezwstydnie uwzględniam tu również siebie) od dziesięciu lat i starałem się też sformułować kilka zasad stanowiących podstawy – czy też praktyczną filozofię – naszych wspólnych dążeń do zapewnienia możliwie najlepszej jakości. Z pewnością nie jest to koniec naszej pracy, wciąż wiele pozostaje do zrobienia. Korzystając jednak z niniejszej okazji sądzę, że właściwe byłoby określenie kilku przyszłych wyzwań.

Ramy konceptualne oraz wizje dotyczące wysiłków podejmowanych na rzecz uwzględnienia specjalnych potrzeb edukacyjnych wyraża całościowa strategia – przedstawiona wcześniej – odnosząca się do studentów mających szczególne trudności w uczeniu się. Strategia ta zasadza się na najważniejszym celu promowania integracji i włączania studentów mających specyficzne trudności edukacyjne na uczelniach pomaturalnych i wyższych poprzez wysokiej jakości wsparcie edukacyjne i doradztwo. Cel ten ma być osiągnięty dzięki następującym strategiom:

- Wysiłki podejmowane w zakresie doradztwa i edukacji muszą być planowane jako działania *skoordynowane* o jasnych celach i kierunkach uszeregowanych w priorytety.
- Wysiłki podejmowane w zakresie doradztwa i edukacji muszą opierać się na rozwoju interdyscyplinarnej *wiedzy dotyczącej specyficznych trudności edukacyjnych* oraz tych relacji instytucjonalnych, jednostkowych, społecznych i kulturowych, w ramach których należy rozumieć przedmiotowe trudności.
- Wysiłki podejmowane w zakresie doradztwa i edukacji muszą *skupiać się na wynikach* poprzez dostosowanie działań do specyficznych trudności danego studenta oraz kierunku i poziomu jego studiów. Celem jest zrekompensowanie trudności w stopniu pozwalającym studentowi na spełnienie ogólnych i szczegółowych akademickich wymogów jakościowych.
- Wysiłki podejmowane w zakresie doradztwa i edukacji muszą zasadzać się na opartej na badaniach wiedzy na temat *relacji pomiędzy działaniem a skutkiem*, która jest wrażliwa na specyficzne i indywidualne relacje, a następnie może wspierać konkretne praktyki.
- Wysiłki podejmowane w zakresie doradztwa i edukacji muszą

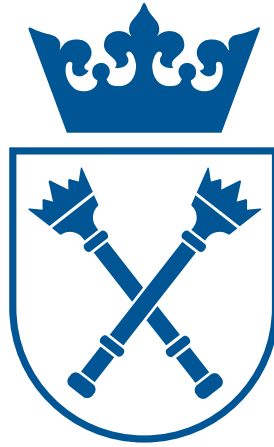

być budowane wokół uczenia się, rozwoju oraz przekazywania *metod o zagwarantowanej jakości*, które są odpowiednie względem specyficznych trudności i potrzeb studentów.

Powyższe strategie wymagają szczególnych wysiłków podejmowanych w celu świadczenia wsparcia edukacyjnego w oparciu o praktykę w zakresie doradztwa i kształcenia odzwierciedloną w badaniach. Stąd też praktyka ta musi być powiązana z wytwarzaniem wiedzy rozwijanej poprzez interakcję stosowania wiedzy oraz nauki praktycznej. Interakcja ta obejmuje ścisły związek pomiędzy projektami rozwojowymi a pracami badawczymi. W konsekwencji właściwe badania muszą obejmować teoretyczną refleksję na temat zjawisk dotyczących rzeczywistej praktyki w zakresie doradztwa i kształcenia oraz osobistych doświadczeń praktyków, jak również konieczności dalszej wiedzy i ulepszania praktyki. Dodatkowo badania muszą skupiać się wokół stosowania wiedzy, zasad badawczych oraz metod zbierania danych stosowanych w powszechnej praktyce. Innymi słowy, wysiłki podejmowane w ramach doradztwa i kształcenia wobec studentów mających specyficzne trudności edukacyjne muszą być powiązane z badaniami nakierowany-

mi na rozwój umiejętności i perspektyw zorientowanych na stosowanie praktyczne.

Takie podejście zorientowane na praktykę jest ściśle związane z rolą aktywnego ośrodka opartego na wiedzy, które gromadzi, organizuje i ocenia istniejącą wiedzę oraz informacje tworzone przez innych. Dodatkowo obejmuje ono mapowanie trendów istniejących w ramach wytwarzania wiedzy w celu spełnienia wymogów systematycznej analizy. W odniesieniu do Ośrodka Doradztwa i Wsparcia zadania te obejmują opracowywanie nowych procesów i metod w ramach praktyki doradztwa i edukacji uwzględniającej specjalne potrzeby. Zgodnie z określonymi wizjami i strategiami takie projekty rozwojowe powinny dodatkowo być kształtowane zgodnie z celem zapewnienia wysokiej jakości praktyki w tym zakresie i opierać się na wiedzy dotyczącej udanej praktyki. W konsekwencji zadania rozwojowe muszą być ściśle powiązane z obszarem badawczym. Istotne znaczenie ma to, by skupiały się one przede wszystkim na ulepszeniu tego obszaru w odniesieniu do grupy docelowej. Innymi słowy, przedmiotowe zadania muszą wspierać postępy w zakresie integracji i włączania do systemu edukacji oraz społeczeństwa.

Kontakt z Biurem

ul. Retoryka 1/210

31-108 Kraków

tel.: 12 424 29 50

fax: 12 424 29 52

e-mail: bon@uj.edu.pl

www.bon.uj.edu.pl

